

DAGBOEK GEDURENDE ZES WEKEN GEVANG IN AUGUSTUS-SEPTEMBER 1941 IN DE GENTSE GEVANGENIS "DE NIEUWE WANDELING" IN WERELDOORLOG II

1 Augustus 1941 aangehouden door overdracht om naar de Engelse zender "Radio Londen" te hebben geluisterd! Toen de Duitsers plotseling binnenkwamen met een Vlaamse Gestapo, een zekere Schmidt (ex-inspecteur v.d. Gerechtelijke Politie) had vader de radio op een Engelse zender laten staan, dus "ik moest" wel zeggen dat ik geluisterd had! Maar het was vader Firmin Antheunis met zijn vriend Jozef Tondeleir die overgedragen was, daardoor werd ik ook aangehouden! Ik mocht mij gaan omkleden op mijn slaapkamer maar onder begeleiding van een Duitse soldaat om niet langs achter te kunnen wegvlugten. Ons radiotoestel werd ook aangeslagen. Antheunis Victor - 17 jaar (scholier) had juist drie jaar vakschool gedaan. Antheunis Firmin - vader 43 jaar - paswerker N.M.B.S. Tondeleir Jozef - 40 jaar - vrije zeeman op de grote vaart.

Jozef zou wel kunnen vluchten hebben maar dierf niet omdat de Duitsers dan misschien zijn oude vader zouden hebben gevangen genomen. Ik werd medegenomen naar de Kommandantur op de Kouter, daar moest ik wachten tot er een Duitse officier bij mij kwam en ik moest dan zeggen waar mijn vader werkte. Ons radiotoestel stond reeds te spelen bij de Duitsers. Dan wist ik maar dat ze mijn vader moesten hebben. Men duwde mij in een auto die kwam voorbereiden met 2 Duitse soldaten en ik moest dan zeggen langs waar ze moesten rijden om mijn vader te gaan halen in de "Locomotief-stelplaats" N.M.B.S. in Merelbeke. Daar gekomen moest ik in de auto blijven zitten terwijl twee Duitsers met een Vlaamse Gestapo mijn vader gingen halen in het werkhuis. Onderwijl bleef een andere Duitser rond de auto wandelen waarin ik zat. Aangezien ik tekeningen en schetsjes bij mij had waar erop stond "R.A.F." voor kentekens die ik maakte in koper, had ik nu de gelegenheid deze schetsjes uit mijn brieven tas te halen en ze weg te moffelen tussen de kussens van de achterste zitting. Moesten ze deze tekeningen in mijn bezit gevonden hebben, ik zou dan waarschijnlijk ook naar Breendonk gebracht zijn zoals mijn oude schoolmakker "Victor Baeyens" en nog zovele anderen. Dan zag ik plotseling de Duitsers afkomen met mijn vader zo "bleek" met de revolver op hem gericht en in werkpak, hij mocht over de koer naar zijn kast om zijn werkkostuum af te leggen. Daarna kwamen ze met hem naar de twee auto's die stonden te wachten, in de wagen waarin ik zat moest mijn vader niet instappen dus kon hij mij nog niet zien. Maar in terugkeren naar Gent was de bareel op Moscou - Gentbrugge gesloten en moesten de twee auto's daar wachten. Plotseling haalden ze mijn vader uit de 1e auto en brachten hem naar de 2e wagen waarin ik zat, toen hij instapte zag hij mij plotseling zitten, maar hij mocht niet tegen mij spreken, hij moest van vóór blijven zitten naast de chauffeur en moest vóór zich blijven kijken. Toen de bareel terug openging reed men vandaar met ons direct naar de "Nieuwe Wandeling" (gevangenis) in Gent. Al wat ik hier vertelde heeft allemaal zo vlug gegaan, van 10 uur tot 12 uur, waren we met een zucht in het gevang beland voor we goed beseften wat er met ons gebeurde. Mijn moeder was de vorige dag bij mijn broers (Julien 15 jaar en Marcel 11 jaar) geweest in Maldegem alwaar deze, voor vakantie, gaan werken waren voor wat eten. 's Avonds had ze de laatste trein gemist, daardoor is ze maar 's anderendaags kunnen terugkomen.

Men kan dus wel begrijpen, toen ze in de Krevelstraat kwam (waar wij toen woonden) en gans de buurt nog op straat zag staan die haar moesten zeggen dat de Duitsers zojuist haar zoon hadden aangehouden, deze zal dan wel erg geschrokken zijn. Ze bleef thuis met nog twee minderjarige kinderen. De geldelijke steun nadien was 88 fr. per week. We zijn de 1e augustus 1941 opgesloten in de gevangenis voor onbepaalde tijd; Victor Antheunis in cel nr. 29, Firmin Antheunis in cel nr. 4 en Jozef Tondeleir in cel nr. 36. We wisten toen niet wat er ons nog te wachten stond.

Eten: 's morgens brood met koffie (slechte)
's middags iets wat op soep geleek
's avonds een schep aardappelen

's Morgens mocht men een uur op de koer wandelen maar wij werden afzonderlijk opgesloten tussen twee muren: 2 m x 4 m lengte, achter een getralied hek zodat we wel de andere gevangenen en konden zien voorbij wandelen. We hadden in onze cel van 3 m op 4 m een vouwbed met stroozak (vlooiën).

's Morgens om 6 uur werden we gewekt door geklop op de deur. We moesten ons dan een beetje primitief wassen zonder zeep, en kleden. We moesten dan ons bed samenvouwen met een deken welke tussen de stroozak moest gevouwen zijn. Want gedurende de dag mochten we ons deken niet op de stoel leggen om wat zachter te zitten, dit was ten strengste verboden! Maar zoals elke echte Belg heb ik dat toch eens gedaan en er was die dag juist controle van een hoge Duitse officier. Nadien hebben we gehoord dat het de opperbevelhebber voor België en Noord-Frankrijk was, General von Falkenhausen (Militarbefelshaber). Plotseling vloog de deur van mijn cel open en hij begon tegen mij te brullen in het Duits, maar voor ik verstaan had wat hij wilde zeggen stond ik natuurlijk te bibberen op mijn benen, in het vervolg zou ik gestraft worden. Ik heb het geen twee keer gedaan, hoor! Men kon alle dagen een dagblad kopen maar daar had ik geen geld voor. Men kon ook alle dagen een leesboek te leen krijgen, maar met veel ontbrekende bladzijden. Iedere week mocht men ook een stortbad nemen. De eerste dag dat we 's morgens onze waterpot moesten over de koer uitdragen zag ik Victor Baeyens die mij passeerde, ik kende hem nog van de lagere stadsschool in de Lourdesstraat (nu St Bernadettestraat) in het begin van 1930 tot 1937, maar wij konden nog niet tegen elkaar spreken. Hij had reeds mijn vader ook gezien. Victor Baeyens was een dag voor ons aangehouden, de 31 juli 1941. Mijn vader had hem toch eens kunnen zeggen waarom we aangehouden waren. Na enkele dagen cel begon het vervelend te worden door de eenzaamheid en ook wetende dat het buiten zeer goed weer was, we waren afgezonderd van de buitenwereld en wisten niet voor hoelang nog. Als enige ontspanning kon ik mij eens op de verwarmingsbuis stellen, die door de cel passeerde, en als ik mij dan op mijn tenen stelde kon ik juist door het venstertje naar buiten kijken. Dan kon ik juist de tram 10 zien voorbijrijden tussen de woningen op de Coupure.

9 augustus 1941

Negen dagen na onze arrestatie mochten wij het eerste bezoek ontvangen. Moeder en grootmoeder langs vaderszijde en Tante Liza kwamen ons bezoeken. 1 uur mochten we samen blijven onder bewaking van een Duits "Wehrmacht" soldaat. 's Zondags mocht men de H. Mis bijwonen, maar afgezonderd in een klein hokje, op een smal zitje die een beetje schuin afliep naar voren om het ons niet te gemakkelijk te maken. Al de gevangenen konden gezien worden gedurende de H. Mis door 2 of 3 cipiers van dienst.

Ik ging natuurlijk naar de mis om eens uit de cel te zijn. Nog altijd zijn we niet veroordeeld en weten dus nog niet hoelang wij hier zullen vertoeven en dat is zeer vervelend. We werden bewaakt door gewone Duitse Wehrmacht soldaten (gelukkig geen SS-ers) die om de 3 dagen werden afgelost door anderen. We werden niet slecht behandeld door het Duitse personeel (maar hoelang nog?) Men mocht ons alle dagen eten komen brengen, zelfs Hubert Antheunis heeft eens een pakje komen afgeven bij de portier, van tante Elodie en Nonkel Georges. Men mocht ook brieven schrijven en ontvangen. Ik heb ook briefjes buiten gesmokkeld omdat mijn vader ongeletterd was en hij zou natuurlijk tabak gewild hebben. Elke donderdagnamiddag moest men onze cel kuisen.

15 augustus 1941

Reeds twee weken zitten we hier opgesloten en nog weten we niet wat men met ons voor heeft.

16 augustus 1941

Op zaterdag ontvangen wij voor de 2e maal bezoek van moeder en grootmoeder.

17 augustus 1941

Het was zondag en terug in de H. Mis hebben we iets medegemaakt waarmede we eens hartelijk hebben moeten lachen ondanks onze miserie. Toen de priester gedurende de offerande de kelk met de wijn in de hoogte stak werd er plotseling van tussen de gevangenen "Santé" geroepen. Nadien heb ik gezien wie dat het was, een jonge man met ongeschoren baard en deftig gekleed. Naar het scheen was het een zoon van een baron van Heusden. Ik denk, maar ben het niet zeker, was het de zoon van Baron Braun die op het einde van de oorlog nog is doodgeschoten.

18 augustus 1941

Haar laten snijden in de cel.

19 augustus 1941

Ik werd bij de gevangenisoverste gebracht alwaar ik vernam dat ik 6 weken gevangenisstraf uit te zitten had. Onze veroordeling luidde als volgt:

"Voor te luisteren naar Radio Londen:

Antheunis Firmin (vader) = 1/8/1941-21/10/1941 = 2 m + 21 d = 82 d

Antheunis Victor (zoon) = 1/8/1941-11/9/1941 = 6 weken = 42 d

Tondeleir Jozef (vriend) = 1/8/1941-18/11/1941 = 3 m + 18 d = 110 d

Hij heeft 18 dagen meer omdat men een jachtgeweer in zijn huis had gevonden. Gelukkig heeft men geen munitie gevonden.

In de Duitse gevangenisafdeling was er op de 2e verdieping een afzondering

Gericht.

der Oberfeldkommandantur 570.

Beglaubigte Abschrift.

St.L.III Nr.52/1941.

Gent, den 13.8.1943.

An

den Schüler Victor ANTHEUNIS
Gent, Lange Kregelstraat 43
Geboren am 17.12.1923 in Gent.

S T R A F V E R F U G U N G

Sie werden beschuldigt, im Juli 1941 in Gent, wiederholt in der Wohnung Ihres Vaters den englischen Sender abgehört und über die Nachrichten mit Ihren Arbeitskameraden gesprochen zu haben.

Vergehen strafbar nach der Vo.d.Mil.Bef.für die bes.Geb.in Belgien und Nêfr.über das Verbot des Abhörens englischer Sender vom 27.7.40 i.V.mit § I Jug.G.G.

Beweismittel sind: eigene Angaben

Es wird deshalb gegen Sie eine Strafe von 6 Wochen (in Buchstaben: sechs Wochen) Gefängnis

Die Strafverfügung wird vollstreckbar, wenn Sie nicht bis zum Ablauf des dritten Tages, der auf den Tag der Bekanntgabe folgt, Einspruch erheben. Den Einspruch können Sie schriftlich oder mündlich beim Gerichtsherr, Ihrem nächsten Disziplinarvorgesetzten oder bei dem Offizier oder Beamten, der Ihnen die Strafverfügung bekanntgegeben hat, erheben. Bei schriftlichem Einspruch ist die Frist nur dann gewahrt wenn das Schriftstück innerhalb der drei Tage bei einer dieser Stellen auch eingeht.

Sie können vor Ablauf der drei Tage auf den Einspruch verzichten.

Die Untersuchungshaft vom 1.8.41. ab wird angerechnet.

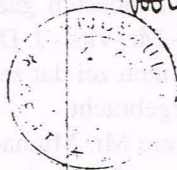
Der Gerichtsherr.

Gez. Zuleger
Generalmajor.

Gez. Dr. Tinnemeyer
Kriegsgerichtsrat.

Die Richtigkeit der Abschrift beglaubigt:

Gez. _____
Heeresjustizinspector.

*Voor eenheidkundig afschrift
de adst.-griffie
rij verlaet*

Strafverfügung.

voor Duitse gestraften, er zaten daar zelfs marinesoldaten en deserteurs. Op het einde van hun straf mochten deze zelfs dienst doen als bewakers van de politieke gevangenen

Aan zo een bewaker heeft Tondeleir Jozef eens kunnen vragen waarom hij ge-

straf was, hij antwoordde dat hij deserteur was van het Oost-front. Als hij terug moest naar Rusland zou hij weerom deserteren. Op dezelfde dag nog, nam men het kaartje weg van onze celdeur waarop stond: "Achtung, Einzelhaft" wat betekende afzonderlijke gevangenisstraf, dus moesten we niet meer opgesloten worden op de koer wanneer het wandeluur was, hetgeen niet spijtig was, we konden nu eens meewandelen met de andere gevangenen. En ook nu soms eens een woordje spreken. Een van de laatste malen dat we in afzondering op de koer waren, werd er een gevangene naast ons gebracht ook in afzondering en deze zag er geweldig verwaarloosd uit. We hadden 's nachts geweldige kreten en gehuil gehoord van een gevangene die slagen kreeg. Nadien hebben we gehoord dat deze man een Italiaan was die weigerde zijn militaire dienst te doen in Italië. Het kan ook voor iets anders geweest zijn want de Duitse bewakers moesten zien dat hij geen zelfmoord kon plegen of deze zouden dan ook gestraft worden. Hij had reeds 2 maal geprobeerd zijn polsen over te snijden met een stuk aluminium van een drinkbus. Een zekere meneer Vits van Ledeberg die mijn vader kende van Wereldoorlog I, zij waren oudstrijders van 1914-18, wierp een pakje tabak door de traliën van onze afzonderingskooi, toen hij al wandelend passeerde. Victor Baeyens zegt in zijn boek "In de schaduw van de galg" blz. 7 - dat vader Antheunis daarna wat tabak, door de traliën heeft kunnen geven aan deze Italiaan, zonder dat de Duitsers het gezien hadden. Naar het schijnt is hij ook nog gefolterd geworden bij ondervragingen. Op de koer kwam ik Victor Baeyens tegen die mij vroeg hoelang ik moest zitten en toen ik hem vertelde dat mijn celstraf 6 weken zou duren, antwoordde hij verwonderd: "zo lang" niet wetende natuurlijk dat hij 46 maanden zou wegblijven van huis, dus 2 maanden minder dan 4 jaar (zie blz. 109 in het boekje "In de schaduw van de galg").

20 Augustus 1941

Plotseling gedurende het wandeluur op de koer begonnen enkele Duitsers namen af te roepen, die zich moesten gaan melden bij het opperbevel der gevangenis. Victor Baeyens - Mr. Vits - J. De Vreeze en nog een tiental andere mensen welke ik niet kende, men zei dat ze naar huis mochten gaan, maar zij werden naar Breendonk overgebracht.

Plotseling hoorde ik een zekere Mr. Minnaert (kommunist) tegen een andere zeggen: "Ze hebben ons vergeten". Enkele minuten later kwam er een Duitser en riep "Minnaert en De Vos kommen sie mit!" Het lachen was bij die twee ook gedaan. Deze De Vos zou nadien nog beul zijn geworden in het kamp van Breendonk. (zie boek Victor Baeyens: "In de schaduw van de galg", blz. 8) Na de oorlog heb ik dan vernomen van Victor Baeyens dat zij met een 20 mensen naar Breendonk zijn gebracht tot 22 september 1941, daarna worden ze overgebracht naar een concentratiekamp Neuengamme, tegen Hamburg, voor de rest van de oorlog. Mr Vits en J. De Vreeze zijn nooit terug gekomen. Van

de twintig mensen die samen aangehouden zijn met Victor Baeyens zijn er maar twee levend teruggekomen en dat is Victor zelf en J. Everaert, na 46 maanden concentratiekamp: (zie boek van Victor Baeyens blz. 5)

24 augustus 1941

Ontvang ik nogmaals bezoek van moeder - Marcel en Julien (mijn broers) - tante Jeanne (bonma) en mijn peter (vaders broer). 's Middags worden wij overgebracht naar de gevangenis-afdeling met Belgisch beheer. Ik word in cel nr. 153 opgesloten en vader in cel nr. 140, Jozef Tondeleir in cel nr. 126.

25 augustus 1941

We werden alle drie ondergebracht in een cel nr. 143, te weinig plaats voor nieuwe gevangenen. Mijn vader en Jozef kregen een gevangenis werkkostuum en mochten reeds beginnen werken als "zakkenplakkers" maar na enkele dagen is vader in de smidse als paswerker te werk gesteld waar hij ook mocht roken.

7 september 1941

We kregen bezoek van tante Florence (oude schoolbestuurster v.h. stedelijke Gentse onderwijs). We mochten echter niet tesamen komen. We werden in een afgezonderd hok gelaten alwaar wij elkaar konden zien en spreken door een spreekbuis, dit zijn voorzorgen voor de bezoekers omdat zij ons niets zouden kunnen overhandigen. Zij heeft ook een onderhoud gevraagd met de gevangenisoverste van de Belgische afdeling, om te vragen mij een buitenwerkje te geven voor wat gezonde lucht te hebben. Hij heeft daarop gunstig geantwoord maar het was feitelijk de moeite niet meer daar ik op 11 september zou vrijkomen.

9 september 1941

Mijn laatste dagen werd ik aan het werk gezet, ik moest gans de ingangskoer tussen de twee poorten opvegen en het gras van tussen de kasseistenen wegkrabben. Ook moest ik het voetpad afvegen voor de gevangenis buiten op straat, hetgeen een hele verandering is dan ganse dagen opgesloten te zijn in een kleine gevangeniscel. Dit was natuurlijk een werkje voor iemand die nog slechts enkele dagen straf had uit te zitten, daarom dierf ik natuurlijk niet wegvlugten. Wij werden nu niet meer bewaakt door Duitse soldaten maar wel door Belgische cipiers. Dat was feitelijk geen verbetering voor de politieke gevangenen, want deze mensen waren strenger en moesten hun dagelijks werk doen onder strenge controle van het personeel van de Duitse "Wehrmacht".

11 september 1941

Op de huwelijksdag van Koning Leopold III met Liliane Baels word ik vrijge-

laten om 18 uur stipt zegde men mij en geen minuut vroeger en men hield woord, hoor!

Na 6 weken afgezonderd te zijn geweest van de buitenwereld is het een hele omwenteling in het menselijk gemoed. Als ik de poort der gevangenis achter mij hoorde dichtslaan, loosde ik een zucht van verlichting. Mijn moeder het mens stond mij natuurlijk op te wachten buiten de gevangenis op straat en was dus blij dat ik nu terug thuis was. Weer vrij! Maar voor hoelang nog, want de oorlog was nog niet gedaan. Wij hadden waarschijnlijk het geluk dat Duitsland nog aan de winnende hand was, had het moeten gebeurd zijn na het verlies in Stalingrad, hadden wij mogelijks ook naar een concentratiekamp gevoerd zijn geweest gelijk zovele politieke gevangenen. Vanaf die datum zijn dus mijn vader en zijn vriend Jozef Tondeleir alleen moeten achterblijven in de gevangenis.

18 september 1941

Dus na een week nadat ik vrijgekomen was, mocht ik mijn vader de 1e maal bezoeken. Hij was aan de beterhand, daar hij weerom een zweer had gekregen die daar is opengebarsten, hij was juist voor de oorlog 2 maal geopereerd van een fistel. Jozef Tondeleir zag zeer bleek hetgeen eigenaardig aandoet daar ik deze altijd heb gezien met een gezonde en blozende kleur, hij was een natuurmens door altijd te varen en zelfs op zee. Dat was natuurlijk het gevolg van nu ganse dagen opgesloten te zijn.

21 oktober 1941

Vader werd vrijgelaten na 82 dagen gevangenis.

22 oktober 1941

Vader heeft zich gaan aanbieden op zijn werk in de "Lokomotief stelplaats" N.M.B.S. te Merelbeke, om het werk terug te mogen hernemen, maar zijn aanvraag werd kort en bondig van de hand gewezen.

18 november 1941

Jozef Tondeleir werd vrijgelaten na 110 dagen gevangenis, hij heeft het langst van ons drieën in de gevangenis gezeten. Men had bij hem thuis een jachtgeweer gevonden zonder munitie.

Hiermede ga ik nu maar mijn oorlogsdagboekje van mijn gevangenisperiode afsluiten. Zoals ge ziet is het voor ons nog goed afgelopen, we hebben verder de oorlog nog goed overleefd. Ik en mijn vader zijn terug kunnen gaan werken tot het einde van de oorlog in de Firma "Carels-SEM" op de Dok te Gent en Jozef is terug gaan varen. Hij heeft de overzet gedaan aan de St Lievensbrug die in 1940 was opgeblazen. Door het lezen van het boek "In de schaduw van

de galg" van Victor Baeyens, welke hij heeft geschreven voor het nageslacht als aanklacht tegen het "Nazisme". Ook om de jeugd te laten weten wat we toen hebben meegemaakt. Daarom is mijn dagboekje nu met 52 jaar vertraging verder en beter uitgewerkt maar het spreekwoord zegt: "Beter laat dan nooit". En over 6 weken gevangenis is er ook zoveel niet te schrijven en te zeggen dan over 46 maand concentratiekamp.

N.B.

Iets wat ik nog kan zeggen is: "Ik heb over enkele maanden een tv-reportage gezien over de Gentse Gevangenis - heden - en ik stelde vast dat de gevangenen nu in een salonhotel geloged zijn in vergelijking met meer dan 50 jaar geleden. Ze hebben nu TV en radio - een proper toilet inplaats van een waterpot. Ze zijn veel onbeleefder tegen de cipiers. In de oorlog moesten wij zeer braaf zijn of we werden streng gestraft, maar ja de tijden zijn veranderd en verbeterd!"

St. Amandsberg 19 april 1993
Victor ANTHEUNIS

N.B.: Vader Antheunis Firmin is overleden: 19/1/1967 (69 jaar). Vriend Jozef Tondeleir is overleden 20/12/1981 (80 jaar).
